

Зоріна О.А.,
д.е.н., доцент,
професор кафедри обліку та оподаткування
Національна академія статистики, обліку та аудиту
(м. Київ)

АНАЛІЗ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА: ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Огляд існуючих розробок у сфері аналізу та оцінки ризику дозволяє констатувати, що більшість дослідників, усвідомлюючи необхідність процесу управління ризиками, зосереджується на розробці найбільш досконалого методу його кількісної оцінки, без належної уваги до того, яким чином система бухгалтерського обліку та звітності (як основне джерело інформації) забезпечить можливість для практичного використання даного методу. У більшості випадків науковці і практики тільки наголошують на архіважливому значенні інформаційного забезпечення для аналізу та управління ризиками. Так, А.А. Жигір, зазначаючи: “Інформаційне забезпечення процесу управління є найважливішим елементом у структурній схемі ризик-менеджменту” [1], в якості інформаційного забезпечення останнього називає різні види інформації: статистичної, економічної, комерційної, фінансової, однак, без уточнення, які саме джерела можуть бути використані. Крім того, існує й інша сторона проблеми – інформація у сучасному суспільстві є окремим видом ресурсів, щодо яких існує ймовірність втрати або загроз щодо їх цілісності, тому методи оцінки та управління інформаційними ризиками або ризиками інформаційної безпеки є окремим напрямом дослідження і, у свою чергу, потребує розробки інформаційної бази.

Застосування аналізу ризиків як вагової складової управління ризиками підприємства передбачає розробку внутрішніх документів з його регламентації. Одним з таких документів може бути Положення з економічного аналізу ризиків, яке призначене для регламентації дій посадових осіб, до компетенції яких входить проведення аналізу (працівники фінансових служб на чолі з фінансовим директором, внутрішні аналітики, економісти тощо). У Положенні слід визначити суб'єктів проведення аналізу, терміни проведення аналізу, порядок складання та терміни подання внутрішньої та зовнішньої звітності з економічного аналізу ризиків. Економічний аналіз як дієвий інструмент управління діяльністю підприємств у цілому, потребує комплексного підходу, тому економічний аналіз ризиків як складова системи економічного аналізу повинен бути узгоджений з іншими ділянками аналітичної роботи.

В загальному вигляді джерела інформації для здійснення аналізу ризиків можна представити у такому вигляді (табл. 1)

Складові інформаційної бази для економічного аналізу ризиків

Група джерел інформації	Склад інформаційних джерел
Нормативні	Формують нормативне поле для аналізу: Міжнародні стандарти управління ризиками, нормативні документи щодо управління ризиками Міністерств та відомств України, галузеві методичні рекомендації з економічного аналізу
Планові	Стратегічний план діяльності, бюджети всіх рівнів, кошториси, бізнес-плани, плани санації, інвестиційні проекти
Облікові	Інформація, яка формується у системі бухгалтерського обліку: дані первинних документів, рахунків бухгалтерського обліку, облікових реєстрів, внутрішня управлінська звітність, фінансова та консолідована звітність, податкова звітність
Статистичні	Статистичні дані, дані статистичних збірників та регіональних відділів статистики, статистична звітність
Інші	Установчі документи, проспект емісії акцій чи інших цінних паперів, свідоцтво про державну реєстрацію випуску акцій та інших цінних паперів, перелік афілійованих осіб АТ та належних їм акцій, договори, рішення судових органів, результати податкових перевірок, аудиторські висновки, результати попередніх аналітичних досліджень, курси валют, фондові індекси, кредитні історії, технічна документація, спеціальні обстеження, ділове листування, рекламні матеріали, преса, ЗМІ, Інтернет-мережа тощо

Розробка інформаційної бази для аналізу ризиків підприємства пов'язана з рядом проблем, основні з яких: складність класифікації ризиків через їх різноманітність, диверсифікованість та неоднозначність трактування; неоднорідність та перманентна динамічність інформації про різні бізнес-процеси; залежність однозначності трактування даних одних і тих і тих же інформаційних джерел від просторово-часових факторів.

При вивченні існуючих розробок з інформаційного забезпечення економічного аналізу ризиків було звернуто увагу на наступну тезу: “іноді доцільніше оперувати неповною інформацією, ніж витратити надто великі кошти на отримання повної і вичерпної” [2], реакцією на яку спочатку було заперечення. Однак, ймовірнісний характер ризиків, первинна ідентифікація

їх на основі якісних (експертних) методів, яким притаманна значна частка суб'єктивізму, дозволяє стверджувати, що при формуванні інформаційної бази слід користуватись принципом ефективності. Якщо витрати на отримання необхідного джерела інформації більші за розмір очікуваного негативного або позитивного результату господарського процесу пов'язаного з певним рівнем ризику (за даними здійснених операцій, даними аналогічних підприємств, даними учасників ринку, середньогалузевими даними), або дані з таких інформаційних джерел не дозволяють знизити невизначеність, то такими джерелами можна знехтувати. Крім, ефективності при підготовці інформаційної бази для аналізу ризиків слід керуватись такими принципами: необхідності і достатності, достовірності, надійності, регулярності та релевантності.

Формування інформаційної бази для економічного аналізу ризиків процес трудомісткий, який вимагає обізнаності зі всіма аспектами діяльності підприємства (внутрішніми чинниками ризиків) та умовами зовнішнього середовища (зовнішніми факторами).

У питаннях інформаційного забезпечення, зовнішні суб'єкти, на відміну від внутрішніх суб'єктів, як правило, обмежені загальнодоступною інформацією публічного характеру, виключення складають випадки, коли власники та управління підприємством заінтересовані у здійсненні аналізу ризиків зовнішніми суб'єктами і самостійно надають необхідну інформацію (наприклад для отримання кредитів, залучення додаткових інвестицій тощо). Фінансова звітність як джерело інформації для аналізу ризиків має першочергове значення для управління активами та пасивами суб'єкта господарювання, оскільки саме їх склад та структура визначають параметри фінансового стану, аналіз їх співвідношення дає можливість оцінити та прогнозувати фінансовий стан підприємства. Не зважаючи на інформативність фінансової звітності (ф.1. "Баланс" дає можливість оцінити ризики ліквідності, ризики фінансової стійкості (структури капіталу); валютний ризик, кредитний ризик, процентний ризик тощо; ф.2 "Звіт про фінансові результати" – ризик зниження рентабельності, ризики зниження доходності, процентний ризик, ризики збільшення витрат и собівартості тощо), слід враховувати її недоліки, основний з яких статичність наведеної інформації. Для зовнішніх заінтересованих осіб у якості складової інформаційної бази важливе значення мають статистичні дані через свою доступність та відображення динамічних характеристик.

Використання економічного аналізу у процесі управління ризиком дозволить отримати кількісні та якісні характеристики ризику та їх наслідків, зменшити ступінь невизначеності, обґрунтувати найбільш оптимальний метод управління ризиком, забезпечити заінтересованих осіб інформацією про ризики. Саме з цією метою розглянуто інформаційне забезпечення економічного аналізу як дієвого інструменту ризик-менеджменту. Наведені пропозиції щодо інформаційного забезпечення економічного аналізу ризиків

покликані зробити його дієвим інструментом управління ризиками з метою уникнення негативних наслідків ризиків, формування стратегії підприємства, підвищення оперативності та якості прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Жигір А.А. Економічний інструментарій ризик-менеджменту у підприємницькій діяльності [Електронний ресурс] / А.А.Жигір. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=994>

2. Доценко І.О. Методичні основи оцінки ризиків підприємницької діяльності як складової системи управління економічною безпекою підприємства / О.І. Доценко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Економічні науки”. – 2011. – Вип. 5 (4). – С. 171-176.

Корінько М.Д.,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри аудиту та підприємництва
*Національна академія статистики,
обліку та аудиту
(м. Київ)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

З метою забезпечення ефективного керування підприємницькою діяльністю, у процесі розробки проектів та прийняття обґрунтованих управлінських рішень, вищий управлінський персонал суб’єкта господарювання використовує інформацію з різних джерел, зокрема ту, яка сформована у системі бухгалтерського обліку та відображена у фінансовій звітності.

Серед основних показників, які постійно знаходяться під контролем керівництва підприємства виділяють, зокрема:

- доходи, витрати, результат діяльності (прибуток; збиток);
- джерела надходження грошових коштів та напрями їх використання.

З метою забезпечення функцій управління підприємством використовуючи фінансову звітність, яка містить повну, правдиву та неупереджену інформацію про фінансовий стан та результати його діяльності, доцільно враховувати застереження стосовно наявності достатності знань та заінтересованості у сприйнятті інформації, яка у ній наводиться. Повний комплект фінансової звітності підприємства, відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 (НП(С)БО 1), має у своєму складі: